

VERSLAG

Tweede bijeenkomst participatie agenda 'De Kust Gezond', gehouden op 23 juni 2015, aanvang 19.30 uur in het Muzee Scheveningen, Neptunusstraat 90-92, Den Haag.

Aanwezig: omwonenden en ondernemers uit Scheveningen Bad. Namens de gemeente Den Haag, Boudewijn Revis, wethouder BSKB, (opening bijeenkomst) en diverse vertegenwoordigers van de Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO), de Dienst Stadsbeheer (DSB), alsmede het Stadsdeelkantoor Scheveningen. Gespreksleider: Arjen Koene, projectleider DSO/PmDH.

1. Opening bijeenkomst

Boudewijn Revis, wethouder Binnenstad, Stadsontwikkeling, Kerngebieden en Buitenruimte (BSKB) opent de tweede bijeenkomst die in het kader staat van de agenda 'De Kust Gezond' en heet daarbij de aanwezigen van harte welkom. In de startbijeenkomst, welke plaatsvond op 24 maart jl., zijn in het bijzonder de plannen en het proces toegelicht over de opzet van het investeringsprogramma voor de buitenruimte van Scheveningen Bad. Deze tweede bijeenkomst zal met name in het kader staan van het handboek 'De Kust Gezond' waarin keuzes worden gemaakt voor materialen, kleuren, elementen in de buitenruimte en de prioritering van de verschillende deelprojecten welke onderdeel zijn van het programma 'De Kust Gezond'.

Het resultaat van de vele inspraakmomenten die momenteel en de komende periode in Scheveningen Bad worden gehouden, zal als basis dienen om beslissingen te nemen en te komen tot een mooi en breed gedragen ontwerpprogramma voor 'De Kust Gezond'.

2. Inleiding en Context

Door Arjen Koene, projectleider opstellen en uitvoeren van het programma 'De Kust Gezond', wordt de bredere context van het programma toegelicht.

Programma 'De Kust Gezond' 2015-2025

Onderdeel van het coalitieakkoord van het College van B&W is het besluit, dat tot 2018 een bedrag van 20 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld voor het investeringsprogramma voor de openbare ruimte van Scheveningen Bad. Na 2018 wordt structureel drie miljoen euro per jaar gereserveerd voor onder meer het onderhouden daarvan. Het betreft nadrukkelijk een programma voor meerdere jaren, met als voornaamste doel, de openbare ruimte van Scheveningen Bad aantrekkelijker te maken voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Parallel aan dit traject dienen in het kader van de ontwikkeling van het verkeer ook keuzes te worden gemaakt over verkeersroutes, de verkeersafwikkeling op de Gevers Deynootweg, de toegangswegen tot Scheveningen, opwaardering van de tramsporen in het kader van het randstadprogramma en de aanpak van de garage Circusplein. De studie en de inspraakmomenten over de verkeerscirculatie en de bereikbaarheid van Scheveningen Bad, dienen in het vierde kwartaal 2015 te leiden tot een besluit.

Eén van de deelprojecten van het programma 'De Kust Gezond' is de 'vergroening Palaceplein'. Met de omwonenden en ondernemers heeft vorige week een eerste bijeenkomst plaatsgevonden, waarbij de uitgangspunten en randvoorwaarden zijn toegelicht. Uitgangspunten zijn: vergroening van het plein en verbetering van het verblijfsklimaat door het creëren van een luwte. Tevens zijn de omwonenden en ondernemers in de gelegenheid gesteld input te leveren voor het voorlopig ontwerp (VO), dat na de zomervakantie in een tweede bijeenkomst wordt gepresenteerd. De planning luidt dat in het 4^e kwartaal 2015 wordt gekomen tot een besluit, opdat in 2016 de vergroening van het Palaceplein van start kan gaan.

3. Prioritering van de verschillende deelprojecten programma 'De Kust Gezond'

De uitgangspunten en factoren die een rol spelen bij de prioritering van de eerste 20 deelprojecten (zoals ter vergadering gepresenteerd) worden onderstaand benoemd.

Het betreft:

- urgentie (b.v. echt aan opknappen toe);
- aansluiting bij reeds gestarte projecten;
- kansen t.a.v. het combineren van werkzaamheden: 'werk met werk';
- kansen/positieve impuls in economische zin voor Scheveningen;
- visie/inspraak van belanghebbenden (bijeenkomst van vanavond);

Noot: aan woongebieden wordt vooralsnog geen prioriteit verleend.

Gevolgen prioritering

Uitgelegd wordt, dat prioritering van een deelproject automatisch gevolgen heeft voor een ander deelproject, in de zin van dat dit lager op de prioriteitenlijst komt te staan.

Beantwoording eerste vragen:

Vergroening Palaceplein: in antwoord op een vraag van de heer Lautenbach, 'wat wordt verstaan onder vergroening van het Palaceplein en waarom het Palaceplein prioriteit 1 heeft toebedeeld gekregen' wordt door Arjen Koene het volgende uitgelegd.

Onder vergroening wordt verstaan: het realiseren van forse groenelementen op het plein, opdat het Palaceplein een aantrekkelijke plek wordt om te verblijven. Daarbij kan worden gedacht aan bakken met groen of andere groenelementen (b.v. object met klimplanten).

De herinrichting van het Palaceplein staat bovenaan de prioriteitenlijst omdat in maart 2015 het besluit is genomen, dat op de korte termijn geen structurele ingreep zal plaatsvinden aan de openbare ruimte van het Palaceplein. Gezien dit laatste, alsmede de situatie dat het Palaceplein een centrale plaats in Scheveningen Bad heeft, is besloten om op de korte termijn het aanzien en het verblijfsklimaat van het plein te verbeteren.

Gevolgen prioritering deelprojecten: door de heer De Jong wordt de vraag voorgelegd 'in hoeverre de gevolgen van de prioritering van de deelprojecten zijn doorgewerkt'?

Naar zijn mening is het niet altijd wenselijk, dat de aanpak van één project (bijvoorbeeld de Boulevard) gevolgen heeft voor een ander project (bijvoorbeeld de entree). Er kan nl. sprake zijn van samenhang tussen beide projecten, in de zin van de toegankelijkheid en verkeerscirculatie.

Door Arjen Koene wordt aangegeven, dat het bedrag van 20 miljoen dat tot 2018 beschikbaar wordt gesteld niet toereikend is om alle deelprojecten die onderdeel zijn van het totale programma 'De Kust Gezond' uit te voeren. Dit maakt het noodzakelijk tot prioritering te komen, in de zin van dat tot 2018 van de hele lijst de eerste zes á acht projecten kunnen worden uitgevoerd. Bij de prioritering dient goed te worden nagedacht over de vraag, of het mogelijk en/of noodzakelijk is om bijvoorbeeld twee deelprojecten op elkaar te laten aansluiten.

Voorts vindt de studie en discussie/inspraak over de verkeerscirculatie parallel plaats aan de discussie en inspraak over de opzet en de prioritering van het investeringsprogramma voor de buitenruimte van Scheveningen Bad.

De heer Lautenbach beveelt naar aanleiding hiervan aan om extra aandacht aan de toegankelijkheid van de wegen en doorsteken te besteden.

Naar zijn mening mogen de plannen tot 'alles leiden behalve het aantrekken van extra autoverkeer'.

De heer De Jong merkt op, dat nu een start wordt gemaakt met de discussie omtrent prioritering van de deelprojecten, maar dat nog niet helder is of de uitkomst van bepaalde prioriteringen niet in strijd zullen zijn met elkaar. Het verdient daarom aanbeveling om één en ander tevoren af te stemmen met in het bijzonder de ingrepen in het verkeer.

Casper van der Feltz deelt mee dat hij de vrees zoals door de heer De Jong naar voren gebracht kan begrijpen. Echter, bij alle ingrepen die in de openbare ruimte gaan plaatsvinden, zal er in ieder geval voor worden gewaakt, dat deze niet direct de verkeersstromen beïnvloeden.

Bijvoorbeeld: bij de herinrichting van het Palaceplein worden er geen straten afgesloten o.i.d. Er zal op dat punt dus zeker goede afstemming plaatsvinden. Voorts is het doel van de discussie, die nu in het kader van de prioritering plaatsvindt, in eerste instantie gericht om duidelijk te krijgen wat de bewoners en ondernemers belangrijk vinden.

Naar aanleiding daarvan wordt vervolgens bezien of de prioritering binnen het budget van 20 miljoen euro past.

Door Simone Landhuis (VvE Julianastraten) wordt opgemerkt dat in het kader van de prioritering door de gemeente wegingsfactoren zijn aangegeven, zoals zoveel mogelijk aansluiten bij andere projecten. De vraag doet zich daarbij voor, of de gemeente daarmee rekening heeft gehouden bij het opstellen van de lijst van de 20 projecten, of dat deze lijst willekeurig is opgesteld.

Door Arjen Koene wordt uitgelegd dat de lijst niet geheel willekeurig is opgesteld, maar dat deze ook niet is opgesteld aan de hand van een grote studie.

Op het moment dat duidelijk is dat bijvoorbeeld de Boulevard prioriteit dient te krijgen, dan worden de wegingsfactoren daarop losgelaten (of het deelproject kan aansluiten bij andere projecten, werk met werk en dergelijke).

Daan van Beurden (Circustheater) merkt op, dat belangrijke factoren bij de prioriteitstelling zijn: de efficiency in tijd, kosten en waar het gemeentebelang ligt. Aansluiting bij andere lopende projecten speelt daarbij tevens een rol. Voor wat betreft het deelproject 'de boulevard' zou wellicht aansluiting kunnen worden gezocht bij het reeds gestarte project betreffende de Hommerson ontwikkeling (incl. de verkeerssituatie) dat zich in de startfase bevindt. Ook kan nog invloed worden uitgeoefend op het ontwerp van een deel van lijn 1 (lijn 9 zit wat verder in het ontwerp) en op de bouw van de garage Circusplein.

De heer Rosendahl (Bezaansmast) wil een lans breken voor de Bezaansmast en de verbinding van dit kleine straatje naar achterland en boulevard. Gezien het feit, dat door dit kleine straatje jaarlijks circa één miljoen bezoekers lopen (meestal van de tram richting de boulevard) zou hij het deelproject Bezaansmast hoger op de prioriteitenlijst willen plaatsen.

Ideeën omtrent de aanpak van de Bezaansmast zijn door bewonersgroepjes in een notitie (voorzien van tekeningen) verwoord en deze zal hij overhandigen aan de gemeente.

Mevrouw De Vries (bewoners noordelijk Scheveningen) zou het deelproject Boulevard Noord hoger op de prioriteitenlijst willen plaatsen. Zij vreest dat de gedachte van een mooiere Boulevard Noord mede afhankelijk is van de ontwikkeling van Hommerson. Zij refereert daarbij aan hetgeen zij heeft gehoord over de situatie, dat de ontwikkeling van Hommerson afhangt van het realiseren van een extra/nieuwe parkeergarage. Arjen Koene geeft aan, dat het deelproject Boulevard Noord losstaat van Hommerson en dat Boulevard Noord onderdeel is en blijft van het programma 'De Kust Gezond'.

Simone Landhuis adviseert om op basis van de belangrijkste criteria prioriteiten te stellen en clusters samen te stellen. Bijvoorbeeld: grotere aantrekkingskracht (is een criterium) en in dat kader de cluster vormen van de deelprojecten Palaceplein, boulevard en G. Deynootweg (conform prioriteitstelling van het lijstje van de gemeente).

Van de zijde van de gemeente wordt uitgelegd, dat de gemeente zelf geen criteria heeft geformuleerd omdat de gemeente graag van de belanghebbenden wil horen, wat zij van belang vinden. Dit kan ook aan de hand van criteria maar dan geformuleerd door de belanghebbenden en niet door de gemeente.

Mevrouw De Vries deelt in reactie hierop mee, dat samenhang van projecten een criterium kan zijn in de zin van een lijn of sfeer.

De heer Rosendahl stelt daartegenover dat 'kijken op de kust' een criterium kan zijn (Bezaansmast). Een ander criterium kan zijn: zo spoedig mogelijk kunnen uitvoeren.

Casper van der Feltz merkt op, dat hij nog geen reacties heeft gehoord aangaande De Zwolsestraat. Door één van de aanwezigen wordt aangegeven, dat de Zwolsestraat aan één kant grenst aan een natuurgebied en dat aan de andere kant huurwoningen staan. Gezien deze situatie, lijkt het zinvol om de aanpak van de Zwolsestraat met name te richten op verbetering van de functie als aanlooproute richting Scheveningen.

Wat betreft de andere projecten, verdient het aanbeveling om uit te gaan van het criterium 'de kracht van Scheveningen en ruimte/kijken op zee'.

In die zin zou het aanbeveling verdienen om de deelprojecten Zeekant en Zeekant Noord hoger op de prioriteitenlijst te plaatsen en daarnaast het kerndeel van Scheveningen, de projecten Boulevard midden, Boulevard Pier en Boulevard Noord.

Ten aanzien van het Palaceplein wordt opgemerkt, dat vooral aandacht dient te worden besteed aan de kant van het plein waar veel mensen lopen (kant van de Burger King), omdat aan de andere kant van het plein veel leegstand is.

Opsomming belangrijke criteria, zoals door de vergadering ingebracht:

1. Samenhang (in de zin van lijnen/sferen)	> Boulevard.
2. Zo snel mogelijk kunnen uitvoeren	
3. De kracht van Scheveningen/zicht op zee	> Zeekant.
4. Looproutes & trottoirs rondom Kurhaus	> Kurhaus.
5. Aanpak containers rondom restaurants (plaatsen van ORAX, € 3.000 per bak)	> Kurhaus.
6. Looproutes en trottoirs Palacestraat	> Palacestraat.
7. Looproute Bezaansmast	> Bezaansmast.
8. Fietsenstallingen (aanpak illegaal stallen)	> Palace/Biesieklette.
9. Palacestraat > stallen fietsen bemoeilijken	> Palace/Biesieklette.
10. Bij tramhalte > groot verwijsbord 'Naar zee'	
11. Aandacht voor beheer en handhaving	
12. Eenheid in/zichtbaar maken doorsteken	> Palacepromenade/Kurhaus; Zeekant.
13. Groen mag geen sluitpost zijn!	> groen wenselijk bij toegangswegen.

Naar aanleiding van de criteria wordt door Arjen Koene aangegeven, dat het groener maken van Scheveningen Bad, met name net achter de Boulevard, een kernopgave is. Bij de aanpak van de wegen is het soms onvermijdelijk dat er groen zal moeten worden verwijderd, maar dit zal elders in Scheveningen Bad worden gecompenseerd.

Het groen dat in Scheveningen Bad wordt geplant, zal bestand zijn tegen een zout klimaat.

Eindresultaat prioritering deelprojecten

1. Vergroening Palaceplein (1)
2. Seinpostduin (14)
3. Boulevard Noord (5)
4. Zeekant (10)
5. Boulevard Midden (17)
6. Boulevard Pier (18)
7. Kruising Zwolsestraat – Gevers Deynootweg (6)
8. Kruising Kurhausweg – Gevers Deynootweg (7)
9. Bezaansmast (19)
10. Zeekant Noord – Gevers Deynootweg (9)
11. Palacestraat (20)
12. Gevers Deynootweg Noord (2)
13. Gevers Deynootweg Midden (3)
14. Gevers Deynootweg Zuid (4)
15. Omgeving Circusplein (8)
16. Palaceplein (lange termijn) (13)
17. Kurhausplein (15)
18. Kurhausweg (16)
19. Zwolsestraat (brede deel) (11)
20. Zwolsestraat (smalle deel) (12)

De vergadering wordt ten behoeve van een korte pauze geschorst.

4. Presentatie Handboek Openbare Ruimte – De Kust Gezond, door Klaas Hilverda

Door de landschapsarchitect van het ontwerp en -ingenieursbureau van de gemeente Den Haag wordt aan de hand van sfeer- en referentiebeelden een presentatie gehouden over het Handboek Openbare Ruimte. Dit handboek gaat over de basisinrichting van de openbare ruimte in Den Haag. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over klinkers, prullenbakken, banken, paaltjes, e.d.

Door de heer Hilverda wordt benadrukt, dat het gaat over algemene kenmerken. Maatwerk kan in bepaalde gevallen mogelijk zijn, maar daarover kan in het handboek niets worden opgenomen. Dat is immers maatwerk.

Korte samenvatting presentatie (de volledige presentatie is bij het verslag gevoegd)

Openbare ruimte Scheveningen

De openbare ruimte van de inrichting van de stad kent twee kwaliteitsniveaus: a. Hofstadkwaliteit, (centrum, Kijkduin, Scheveningen boulevard) en b. Residentiekwaliteit.

In het kader van het programma 'De Kust Gezond' dient te worden nagedacht over 'wat is specifiek voor de badplaats Scheveningen'. Zo vraagt een badplaats om een ander kleurenpalet en andere sferen, dan de stad. Zowel de kleuren, als de materialen die worden gebruikt, kunnen in positieve zin een bijdrage leveren aan het 'kustgevoel'.

Opmerkingen, wensen en aanbevelingen naar aanleiding van de presentatie

- Naar aanleiding van de sfeerbeelden van banken: er zijn positieve ervaringen met de stenen bank (zoals aanwezig op de boulevard van Scheveningen). Ook qua kleur en materiaal past deze in de omgeving.
- Trottoirbanden: de voorkeur wordt uitgesproken voor brede trottoirbanden (geeft extra cachet).
- Verlichting op straat: door de heer Rosendahl wordt gepleit voor de 'Haagse paal' (is conform Belgisch Park) vanuit de overweging dat deze lager is en uitnodigt tot voorzichtig rijden. Voorts is hij geen voorstander van het combineren van lichtmasten met bovenleidingen van de tram. Door Klaas Hilverda wordt toegelicht, dat de Haagse paal niet kan worden gebruikt langs 50 km zones. Mede vanuit veiligheidsoverwegingen wordt langs hoofdwegen gebruik gemaakt van hogere lichtmasten.
- Stenen/ verhardingen: als aandachtspunt wordt genoemd, dat de kleurkeuze niet te licht en te besmettelijk moet zijn (in verband met vet en vuil) en dat de stenen en/of de verharding zeker bestand moeten zijn tegen zware wagens (vuilophaalwagens). Een aantal aanwezigen geeft de voorkeur aan de kleur van de verharding die is gebruikt op het Kurhausplein. Ten aanzien van het gebruik van klinkers wordt opgemerkt, dat deze moeilijk schoon te houden zijn. Gepleit wordt voor verharding die betrekkelijk onderhoudsvrij is. Klaas Hilverda deelt mee, dat in het kader van de Hofstad kwaliteit extra budget beschikbaar wordt gesteld voor het beheer en onderhoud van de verharding en/of klinkers.
- Kleurenpalet: mevrouw De Vries vindt het tijdens de presentatie getoonde kleurenpalet saai. Bij wijze van voorbeeld toont zij een foto van de ondergaande zon en beveelt aan om bij het kleurenpalet uit te gaan van zon, zee, zand (geel, rood, blauw en eventueel zwart). Tevens heeft zij vernomen, dat de sfeer van Morales doorgetrokken wordt op de hele boulevard. Klaas Hilverda antwoordt dat dit een misvatting is. Het kleurenpalet en de sfeer waarvoor gekozen wordt dient in samenhang te zijn met de boulevard.
- Groen: het zoute klimaat is een beperkende factor, daar waar het de groenkeuze betreft (bij voorkeur geen bomen, met uitzondering van lage dennensoorten). Vanuit de aanwezigen wordt gewaarschuwd voor de harde wind op het Palaceplein, die veel zand en zout met zich meebrengt. Klaas Hilverda antwoordt dat dit bekend is en dat op het Palaceplein uitsluitend groen zal worden gebruikt dat bestand is tegen een zout en zanderig klimaat (zoals grassen, heesters, dennensoorten (laag).
- Water: geopperd wordt om water als element voor het groen mee te nemen in de openbare ruimte. Door Arjen Koene wordt aangegeven, dat dit ook in het kader van de herinrichting van het Palaceplein naar voren is gebracht (in de vorm van een fontein met daaromheen zitbanken).
- Openbare toiletten: op zomeravonden en tijdens evenementen zijn er veel 'wildplassers' en daarom luidt het verzoek om openbare toiletten mee te nemen in de openbare ruimte. Dit wordt genoteerd.

In antwoord op een vraag van mevrouw De Vries 'in hoeverre de gemeente en ondernemers samen afspraken maken over de kwalitatieve impuls die aan de openbare ruimte gegeven moet worden' deelt Casper van der Feltz het volgende mee.

De gemeente is met een aantal ondernemers in gesprek, zoals bijvoorbeeld met Hommerson. Desgevraagd geeft hij daarbij aan, dat het leveren van 'maatwerk', zoals bedoeld in de Kadernota, inhoudt dat vanuit een groep ondernemers een bepaald voorstel wordt voorgelegd, of een signaal wordt afgegeven. In dat geval, dient de gemeente het overleg hierover aan te gaan en daarbij is het streven, om - indien mogelijk - zoveel mogelijk maatwerk te leveren.

Daarbij dient echter ook in ogenschouw te worden genomen, dat de gemeente verantwoordelijk is en blijft voor het beheer van de openbare ruimte.

5. Sluiting

De geïnventariseerde wensen en ideeën aangaande het investeringsprogramma en de prioritering van de deelprojecten voor 'De Kust Gezond' zullen door de gemeente Den Haag worden uitgewerkt in een concreet voorstel, dat na de zomervakantie (waarschijnlijk in september) in een vervolg van deze bijeenkomst zal worden gepresenteerd.

De bijeenkomst wordt vervolgens gesloten met de toezegging dat het verslag van deze bijeenkomst aan de aanwezigen zal worden toegestuurd.